

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU LAHENDITE LÜHIÜLEVAADE¹ 11.07.2022 - 15.07.2022

11. juuli 2022

Lahend 28749/18 - rikkumismenetlus

Kavala vs. Türgi

Artikkel 46

Asjaolud

EIK tuvastas 2019. aasta otsuses (edaspidi "Kavala kohtuotsus") artikli 5 lõigete 1 ja 4 ning artikli 18 koos artikli 5 lõikega 1 võetuna rikkumise, leides, et kaebaja eelvangistus ei olnud õigustatud. Lisaks leidis EIK artikli 46 alusel, et kostjariik pidi võtma tarvitusele kõik meetmed, et lõpetada Kavala kinnipidamine ja tagada tema viivitamatu vabastamine. Kuna Kavalat ei vabastatud, siis esitati 2022. aasta veebruaris EIK-le sellekohane informatsioon ning käesolev lahend puudutab seda, kas kostjariik täitis oma kohustused, mis tulenesid 2019. aasta otsusest.

Kostjariik väitis, et Kavala kohtuotsus on täidetud, kuna kaebajat ei peetud enam kinni ühegi süüdistuse alusel, mida EIK oli selles asjas uurinud. Eelkõige oli Kavalale kriminaalkoodeksi artikli 312 alusel määratud kinnipidamine (katse jõu ja vägivaldaga valitsust kukutada) seoses 2013. aasta massimeeleavaldustega. See asi lõppes 18. veebruaril 2020 Kavala õigeksmõistmisega. Kavala kinnipidamine kriminaalkoodeksi artikli 309 alusel (püüde kukutada põhiseaduslikku korda) seoses 2016. aasta riigipöördekatsega oli kestnud kuni 20. märtsini 2020, mil anti käsk tema kautsjoni vastu vabastamiseks. Need otsused ei toonud kaasa Kavala tegelikku vabastamist, sest 9. märtsil 2020 paigutati ta uue süüdistusega (sõjaline või poliitiline spionaaž kriminaalkoodeksi artikli 328 alusel) eeluurimisvanglasse, mida ei olnud esitatud/käsitletud Kavala kohtuotsuses. Lisaks peeti Kavala alates 25. aprillist 2022 kinni uuel alusel. Tema õigeksmõistev otsus tühistati ja ta tunnistati süüdi artikli 312 alusel esitatud süüdistuses ja talle määrati raskendatud eluaegne vangistus. Samas mõisteti ta kriminaalkoodeksi artikli 328 alusel esitatud süüdistuses õigeks.

EIK seisukohad

EIK märkis, et pärast EIK otsust otsustasid siseriiklikud kohtud vabastada Kavala kautsjoni vastu 18. veebruaril 2020. Samas vahistati Kavala samal kuupäeval riigiprokuröri määrusega seoses riigipöördekatsega (kriminaalkoodeksi artikkel 309) ja ta pandi seejärel järgmisel päeval eeluurimisvanglasse. Samuti 9. märtsil 2020 paigutati ta uue süüdistusega (sõjaline või poliitiline spioneerimine kriminaalkoodeksi artikli 328 alusel) eeluurimisvanglasse.

Seoses uue sõjalise või poliitilise spionaaži süüdistusega märkis EIK, et sellega seoses paigutati Kavala tagasi eelvangistusse ja 28. septembri 2020 süüdistusaktist ilmnest, et spionaažikahtlustused põhinesid faktidel, mis olid sarnased või isegi identsed nendele, mida EIK oli Kavala kohtuotsuses juba uurinud. Lisaks märkis EIK, et Kavala spionaažikahtlus põhines ka seoses tema tegevustega valitsusväliste organisatsioonide raames.

Seetõttu järeltas EIK, et Kavala kinnipidamist puudutavaid otsused ja uued süüdistused ei sisaldanud uusi olulisi fakte, mis võiksid uut kahtlust õigustada. EIK märkis, et nagu Kavala esialgsel kinnipidamisel viitasid uurimisasutused taas paljudele tegudele, mis viidi läbi täiesti seaduslikult, et õigustada Kavala jätkuvat kinnipidamist, samas jättes kõrvale põhiseaduslikud tagatised meelevaldse kinnipidamise vastu.

---

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

EIK märkis, et Türgi on asunud osaliselt täitma EIK 2019. aasta otsust ja esitanud ka mitu tegevuskava. Samas märkis EIK, et vaatamata sellele, et Kavala suhtes on tehtud kolm otsust, mille kohaselt tuleks ta vabastada kautsjoni vastu ja üks õigeksmõistev kohtuotsus, siis Kavala on jätkuvalt eelvangistuses, mille kestvus on pikem kui neli aastat kolm kuud ja neliteist päeva.

EIK leidis, et Türgi näidatud meetmed ei võimalda järeldada, et kostjariik oli tegutsenud heas usus ning viisil, mis võimaldaks järeldada, et on täidetud Kavala kohtuotsus.

EIK leidis, et Türgi peab Kavalale maksma kulude katteks 7500 eurot.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)

12. juuli 2022

Lahend 38825/16 - tagasiulatavalt karistamine ning sõnavabadus

Kotlyar vs. Venemaa

Artiklid 7-1 ja 10-1

Asjaolud

Kaebaja on inimõiguste kaitsja ja linnavolikogu liige. Ta on aastaid töötanud selleks, et anda juriidilist nõu ja abi inimestele, kes otsustasid kolida Venemaale teistest endise Nõukogude Liidu vabariikidest.

2013. aastal jõustus uus migratsiooniseadus, millega võeti kasutusele mõiste "fiktiivne elukoha registreerimine". Sellega seoses sätestati kriminaalkodeksisse uued kuriteo koosseisud (kriminaalkodeksi paragrahvid 322 lõige 2 ja 322 lõige 3) ning kehtestati uued haldusvastutuse alused. Kaebajale esitati süüdistused uute koosseisude alusel, sest väidetavalt esitas kaebaja ametivõimudele valeandmeid sadade registreerimist taotlevate mitte-Venemaa kodanike kohta. Kaebaja kinnitas, et nad kõik elasid tema korteris, kuigi tegelikult elasid nad mujal. Ta mõisteti selle tõttu süüdi. Tema kaebused siseriiklikul tasandil ei olnud edukad tema jaoks. Ta väitis muu hulgas, et ta esitas kaastundlikel põhjustel elukohatõendi sisserändajatele, et nad saaksid taotleda Venemaa kodakondsust.

EIK-sse pöördudes tugineb kaebaja artiklile 7 ning leiab, et tema üle peeti kohut nende tegude osas, mis ei kujutanud tegude toimepanemisel ajal kuritegu. Lisaks tugineb kaebaja artiklile 10 ning väida, et tema vastu algatatud kriminaalmenetluse eesmärk oli peatada tal migrantide õiguste eest seismine ja süsteemse sotsiaalse probleemi kohta arvamuse avaldamine.

EIK seisukohad

Venemaa väitis, et juba enne uue seaduse jõustumist oleks saanud kaebaja vastutusele võtta kriminaalkodeksi artikli 322 lõike 1 alusel, mis sanktsioneeris mittekodanike ebaseadusliku riiki sisenemise, riigis viibimise või nende läbisõidu korraldamise. EIK märkis, et ei olnud väidetud, et kõnealused mittekodanikud, kelle kaebaja oli oma korteris residentiks registreerinud, oleksid sisenenud Venemaale ebaseaduslikult või neil puudusid Venemaal seaduslikuks viibimiseks vajalikud dokumendid. Seetõttu ei paistnud, et kaebaja oleks võinud ette näha, et teda peetakse vastutavaks mittekodanike ebaseadusliku riiki sisenemise või riigis viibimise korraldamise eest, kuivõrd õigusvastasuse nõutav element ei olnud tuvastatud.

Seoses kriminaalkodeksi artikli 322 lõike 1 kohaldamisega praktikas, leidis EIK, et Venemaa ei olnud esitanud tõendeid selle kohta, et pettusega registreerimistaotlusi esitanud majaomanikke oleks selle sätte alusel vastutusele võetud. Uue seaduse seletuskirja kohaselt oli "elastsete korterite" teema, mille puhul registreeriti mujal elades elanikuks sadu inimesi, saavutanud märkimisväärsed mõõtmised. Sellise ulatusega küsimus oleks pidanud tekitama ulatuslikku kohtupraktikat "elastsete korterite" omanike vastutusele võtmise kohta artikli 322 lõike 1 alusel, kuid ometi polnud EIK-le esitatud ühtegi süüdimõistvat otsust. EIK hinnangul viitas varasemate süüdimõistvate kohtuotsuste kohta tõendite puudumine sellele, et varasemate õigusaktide alusel ei saanud sellise tegevuse eest vastutusele võtta. Samas EIK nentis, et tõesti seletuskirjast nähtub, et Venemaa ametivõimud tundsid muret selle pärast, et puudusid piisavad õiguslikud vahendid "elastsete korterite" probleemi lahendamiseks.

EIK leidis, et märkimisväärne oli ka kaebaja suhtes algatatud kriminaalmenetluse ajastus. Ametivõimud olid kaebaja tegevusest teadlikud juba aastaid enne uue seaduse vastuvõtmist. Kriminaalmenetlust alustati aga alles pärast uue seaduse jõustumist ja esialgu vaid kolme „fiktiivse kinnistamise“ juhtumi osas, mis toimusid peale uue seaduse jõustumist. Hilisemas etapis lisati täiendavad süüdistused uue seaduse jõustumisele eelneva perioodi kohta hoolimata sellest, et kaebaja esitas vastuväited, et seadust ei saa tagasiulatuvalt kohaldada.

EIK järeldas, et seetõttu ei olnud enne kriminaalkodeksi artiklite 322 lõigete 2 ja 3 jõustumist tõendatud, et kaebaja teod olid siseriikliku õiguse alusel vastutusele võetavad kuriteod. EIK tuvastas seetõttu artikkel 7 rikkumise.

Artikliga 10 seoses märkis EIK, et kaebaja kritiseeris häälekalt õigusraamistikus ja selle praktilises rakendamises esinevaid puudusi, mis ei võimaldanud sisserändajatel saada riiklikke hüvitisi või taotleda Venemaa kodakondsust. Kaebaja kasutas erinevaid vahendeid, et tõsta teadlikkust sisserändajate probleemidest. Kaebaja juhtis ametivõimudele tähelepanu seoses nende probleemidega, tegi avaldusi meediale, andis intervjuusid ning avaldas avalikke kirju. Samas miski ei viidanud sellele, et vastuseks väljendusviisidele, mille kaebaja oli valinud selles küsimuses oma arvamuse avaldamiseks, oleks võetud mingeid repressiivseid meetmeid. Kuivõrd kaebajal ei olnud takistatud oma seisukohti avalikkuse ette tuua, ei puudutanud käesolev juhtum laiemale avalikkusele suunatud suhtlustegevuse piiramist, vaid pigem meetmete võtmist kaebaja nende tegude eest, mis ei ole seotud sõnavabaduse teostamisega.

EIK leidis, et elukoha registreerimise seadus ei olnud suunatud sõnavabaduse kui sellise või mõne teise väljendusvormi piiramiseks. See õigusakt nõudis, et teave isiku elukoha kohta oleks tõene ja täpne, et ametiasutused saaksid muuhulgas usaldusväärselt arvutada, kui palju avalikke teenuseid igas piirkonnas vajatakse ja tagada ametliku kirjavahetuse nõuetekohase adresseerimise. Elukoha kohta ebaõigete andmete esitamine takistas nende legitiimsete eesmärkide saavutamist ning ametivõimud võisid võtta meetmeid sellise käitumise tõrjumiseks kehtestades haldus- või kriminaalkaristused.

EIK järeldas, et kuna kaebajat peeti vastutavaks üldkohalduva seaduse rikkumise eest, mis ei olnud ette nähtud tema mis tahes "kommunikatsioonitegevuse" mahasurumiseks või sellesse sekkumiseks, ei langenud käitumine, mille eest teda karistati artikli 10 kohaldamisalasse. EIK leidis, et kaebaja kaebus selles osas on vastuvõetamatu.

EIK leidis, et Venemaal tuleb kaebajale maksta artikli 7 rikkumise eest mittevahalise kahju hüvitiseks 6000 eurot.

Lahendile on lisatud eriarvamus.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõtte](#) (inglise keeles)